

divida, licet possint dici tres Personæ. Quare S. Thomas hic qu. 30. art. 4. hoc statuit discrimen inter Personam & individuum, quod persona habet pro significato formalis personalitatem, pro materiali naturam; individuum vero est contra habet pro significato formalis naturam, pro materiali personalitatem; unde sicut non multiplicatur in divinis natura, ita nec individuum.

§. VI.

De notionibus quibus Divina Persona dignosci possunt.

54. Egimus initio hujus Tractatus de cognoscibiliate Divinarum Personarum, & ostendimus ex effectibus naturalibus Mysterium Trinitatis non posse cognosci; nunc de illarum notionibus, seu de notis & characteribus, quibus dignosci & inter se discerni possunt, breviter dicendum est.

55. Notio ergo definitur à D.Thoma hic qu. 32. art. 1. & 3. propria ratio cognoscendi Personam Divinam, ubi per propriam rationem non intelligitur conceptus formalis, quo unam personam specialiter cognoscimus, & ab alia discernimus, sed objectivus, id est proprietas, seu forma, vel specialis nota, quæ una Persona Divina ab alia distinguitur, quæque notio formalis respondet. Unde ab aliis sic describitur: *Notio est ratio objectiva notificans Personam*, seu unam Personam distinguens ab alia, vel ab aliis. Ex hoc infert primus S.Doctor in 1. dist. 26. qu. 2. art. 3. tria requiri ut aliquid dicatur notio in Divinis. Primum est, quod significet aliquid pertinens ad originem, quia relationibus originis distinguuntur Personæ Divinae. Secundum, quod pertineat ad dignitatem, vel saltem illam denotet, quia persona est nomen dignitatis, ut docet idem Doctor Angelicus hic qu. 29. art. 3. Tertium, quod dicat aliquid speciale, quia quod est commune tribus Personis, non potest esse ratio discernendi unam Personam ab alia. Secundum infert ibidem, hoc inter relations, proprietates, & notiones versari discrimen, quod licet haec tria in eadem formalitate, absque virtuali distinctione, convenient, primum tamen huic formalitati convenit per respectum ad correlatum, secundum per comparationem ad personam cuius est proprietas, tertium comparativè ad intellectum, cui est ratio manifestandi personam constitutam. Ex quo etiam infert, prius intelligi in relatione rationem respectus ad terminum seu correlatum, deinde rationem proprietatis, ac tandem rationem notioris, eo quod nihil possit esse ratio manifestandi aliud, nisi sit illi proprium, nec illi esse proprium, nisi ab aliis distinguatur, quod in Divinis sit per relationem.

56. Quinque autem communiter assignantur notiones in Divinis, nempe paternitas, & innascibilitas in Patre, filatio in Filio, spiratio activa in Patre & Filio, ut sunt principium Spiritus Sancti, & processio seu spiratio passiva in ipso Spiritu Sancto. Cum enim Persona Divina constituantur & distinguantur per relations originis, potest cognosci persona, vel per hoc quod est principium processionis, vel terminus eius, vel per negationem processionis. Et sic prima persona, quia non procedit ab alia, dignoscitur per innascibilitatem, seu improductabilitatem, & quia etiam producit Filium, innoscit per paternitatem; & quia cum Filio producit Spiritum sanctum, Pater & Filius per spirationem activam dignoscuntur. Filius vero, quia est terminus generationis, per filiationem notificatur, & Spiritus sanctus, qui est

terminus spirationis activæ Patris & Filij, per spirationem passivam, seu processionem agnoscitur, & sic habentur quinque notiones in Divinis. Ita D.Thomas hic qu. 32. art. 3.

57. Dices primò, generatio & nativitas sunt rationes cognoscendi Patrem & Filium: Ergo obtinent rationem notionis. Respondeo quod ut aliquid obtineat rationem notionis in Divinis, debet esse ratio cognoscendi Personam Divinam in seipso, generatio vero & nativitas, cum sint nomina significantia origines in fieri & tendentia, notificant tantum actiones notionales Divinarum Personarum, non vero ipsas Personas Divinas in seipsis, & ideo notiones non sunt.

58. Dices secundò, de ratione notionis est ut ad dignitatem pertineat: Sed innascibilitas, cum negatio sit, non pertinet ad dignitatem: Ergo non est notio.

59. Respondeo de ratione notionis esse quod sit dignitas, vel saltem illam denotet, ut supra diximus: quamvis autem innascibilitas ratione sui formaliter dignitas non sit, illam tamen denotat, & à posteriori explicat dignitatem personalem primæ personæ, scilicet auctoritatem principij per modum capitii & fontis omnium Divinarum Personarum, ut constabit ex dicendis capite sequenti. Ex quo facile intelliges, cur innascibilitas sit notio, non vero inspirabilitas, ut existimat Scotus; quia nimirum inspirabilitas, seu negatio procedendi per voluntatem, nec dignitas est, nec dignitatem denotat, sicut innascibilitas: Tum quia, supposito quod aliquid producatur, non dicit ex nostro modo concipiendi dignitatem, quod caret hoc vel illo modo productionis: Tum etiam, quia inspirabilitas, sumpta ratione sui, creaturis competit, cum illæ non producantur per spirationem. Addo quod inspirabilitas, seu negatio spirationis passivæ, involvitur in notione spirationis activæ, quæ convenit Patri & Filio; quia hoc ipso quod una persona spirat, opponitur ei illa quæ spiratur, subindeque illi convenit inspirabilitas, cui competit ratio spiratoris.

CAPUT VI.

De Persona Patris.

1. **D**uo sunt nomina quæ primæ Personæ convenient, nimirum nomen Patris, & nomen ingenitus, seu innascibilis. Primum constat ex dictis de generatione Verbi, si enim persona Verbi fit generatio, persona à qua procedit, necessariò est genitor & Pater. Observat autem S. Doctor hic qu. 33. art. 2. ad 4. quod cum generatio divina sit perfectissima, & terminus genitus perfectissimè simili generanti, utpote cum in illis sit eadem numero forma & natura, perfectius inventur ratio Patris in prima persona Trinitatis, quam in quacumque creatura, juxta illud ad Ephel. 3. *Flecto genua ad Patrem Domini mei Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur.* Ex quo infert art. 3. nomen Patris prius dici de prima persona notionaliter, quam essentialiter, seu prius convenire Patri, respectu Filii Divini, quam respectu creaturarum; quia ratio filii perfectè invenitur in Verbo aeterno, cum sit ei perfectè similis in natura; imperfectè vero & deficienter in creaturis, quarum Deus dicter Pater, ratione quadruplicis similitudinis quam illis imprimit. Di-

citur

DE MYSTERIO SS. TRINITATIS. 143

citur enim in primis Pater creaturarum irrationalium, propter similitudinem vestigij: Job. 38. *Quis est pluvia Pater, aut quis genuit filias voris?* Secundò propter similitudinem imaginis creaturæ rationali impressam: Deuteron. 32. *Nonne est ipse Pater natus, qui possedit, & fecit, & creavit te?* Tertiò, propter similitudinem gratiæ, quæ invenitur in iustis: Roman. 8. *Ipse Spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Quartò propter similitudinem gloria, quæ in beatis reperitur: ad Roman. 5. *Gloriamur in spe gloria filiorum Dei.* Has autem omnes similitudines in immensum superat similitudinem Verbi Divini, cum sit ejusdem naturæ cum Patre.

2. Nec valet si dicas, communia in Deo esse priora propriis, & notionalibus; hoc enim verum est de communib[us] absolute sumptis, ut intelligere & velle, non vero de iis quæ dicunt respectum ad creaturam; cum enim Verbum Divinum sit principium productionis creaturarum, juxta illud Joan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, prius procedit à Patre, quam creaturæ; sicut Verbum in mente artificis conceptum, prius concipiatur procedere ab artifice, quam artefactum, quod ad ejus similitudinem producitur.

3. Ad Majorem hujus præclari nominis explicationem, quod tanta religionis est & excellentia, ut Cyrillus & Theodoreus afferant, primam personam illud Dci titulo anteponere, & appellatione Patris magis quam Domini delectari: Observandum est, quod licet Clemens Alexandrinus, Augustinus, & alii SS. Patres, primam Trinitatis personam, patrem & matrem simul appellant, ad significandum discrimen quod inter patrem divinum & patres terrenos intercedit: hi enim filios extra se generant, ille vero in suo pectore, & divinitatis sue visceribus, Verbum productum retinet, qao metaphorice materna quedam proprietas declaratur. Ad quod alludens Synodus antiquissimus A. Etot hymno 3. de Patre aeterno canit: *Tu pater & mater, radix & summa rami, semina & mas: inest quod parit, inest quod paritur.* Nihilominus nomen Patris convenientius primæ Personæ tribuitur, quam nonen matris; cuius egtegiam rationem assignat S. Thomas 4. contra Gent cap. 11. verteret finiti, ubi sic discrit: *Generatio carnalis animalium perfectio per virtutem activam & passivam, & ab activa quidem virtute dicitur pater, a passiva vero dicitur mater: Vnde coruna quæ ad generationem prolis requiriunt, quadam convenienti patri, & quadam convenienti matri, dare enim naturam proli, convenienti patri, concipi autem & parturire convenienti matri tanquam patienti & recipienti.* Cum autem processio Verbi fiat per hoc quod Deus seipsum intelligit, non attenditur ibi virtus passiva, sed activa, quia intellectus divinus non est in potentia, sed in actu tantum; unde in generatione Verbi, non competit ratio maioris sed patris. Sensus S. Doctoris est, quod prima persona sanctissima Trinitatis, non dicitur mater, sed pater, quia mater significat principium passivum & potentiale, recipiens aliquid secundum suam conditionem: intellectus vero divinus, licet pariat & concipiatur, id tamen præstat per modum actus puri, nihil aliunde recipiens.

4. Quantum ad aliud nomen, nempe ingeniti, seu innascibilis, quod significat non solum negationem generationis, sed etiam omnis processionis, & communicationis ab alio, sciendum est, quod olim aliqui ex SS. Patribus hoc nomen ut prophanicum & à Scripturis alienum rejicabant, ut Athanasius orat. 2. contra Arianos, Epiph-

nus heret. 73. & Ambrosius lib. de Incarnatione cap. 8. & 9. ubi sic ait: *In scripturis ingenitum nusquam invenio, non legi, non audiui.* Quia nimirum Ariani eo nomine abutebantur, ex eo enim quod Pater esset ingenitus, & non factus, inferebant Filium esse factum & creaturam. Quare ad tollendas illorum insidias, tale nomen sub silentio premi volebant. Unde Basilius lib. 1. contra Eunom. *Ingenitus, innascibilis appellationem, quamvis summopere cogitationibus nostris congruat, tamen quia nullo modo in scripturis ipsam invenio, & quoniam primum est elementum blasphemie illorum, silentio tradendum merito dixerim.* At ubi periculum errandi cessavit, nulla fuit suspicio in talis nominis usurpatio, Concilia & SS. Patres illud frequenter usurparunt, ut constat ex Concilio Toletano 6. in quo sic dicitur: *Credimus Patrem ingenitum, increatum, fontem, & originem totius divinitatis.* Et ex Augustino 15. de Trinit. cap. 26. *Pater solus (inquit) non est de alio, ideo solus appellatur ingenitus.* Ecclesia pariter in hymnis hoc nomen ut Patri proprium sèpè usurpat.

5. Porro difficultas est & controversia inter Scholasticos, an hoc nomen, ut est Patris notio, aliquid positivum, vel solam & nudam negationem importet: Pro resolutione.

Dico breviter, hoc nomen *ingenitus*, ut est Patris notio, de formalis importare negationem, de materiali vero & fundamentaliter dicere aliquid positivum.

6. Prima pars est D.Thoma hic qu. 3. art. 4. ad 1. ubi postquam refutavit sententias illorum qui dicebant, innascibilitatem, prout est Patris proprietas, vel significare quod à nullo sit, & quod sit principium aliorum, vel universalem auctoritatem, vel fundamentalem plenitudinem, sic concludit: *Et ideo dicendum est secundum Augustinum, quod ingenitus negationem generationis passivo importat.* Et paucis interpositis, subdit: *Nec propter hoc sequitur quod ingenitus non debeat ponere proprium nomen Patris, quia prima & simplicia per negationem notificantur.* Ad rationem eum notio non requiritur quod illa ratione sui dignitas sit, sed sufficit quod circumlocutivè significet vel notifice dignitatem, ut capite precedenti §. ultimo annotavimus, & hac ratione fraudari potest: Non magis requiritur ad rationem notio quod significet aliquid ad dignitatem spectans, quam quod significet proprietatem personalem, cum primum ex secundo colligatur: Atqui ut aliquid notio sit, non requiritur quod ratione sui sit proprietas personalis, sed sufficit quod proprietatem personalem circumlocutivè significet seu notifice: Ergo etiam non requiritur quod ratione sui dignitas sit, sed solum quod circumlocutivè notifice dignitatem, quod negatio praestare potest, ut constabit ex mox dicendis, subindeque illa de formalis importari potest hoc nomine *ingenitus*, ut est notio Patris.

7. Probatur ergo secunda pars conclusionis: Hoc nomen *ingenitus*, non solum est impostum ad removendam omnem passivam productionem, & communicationem à Patre, sed etiam ad significandam positivam perfectionem, propter quam convenienti Patri talis negatio: cum enim nequeamus hanc positivam perfectionem immediate & per se in Patre concipere, illam circumloquimur, & explicamus per negationem processionis, & communicationis ab alio: Ergo hoc nomen ingenitus de materiali & secundariò aliquam perfectionem positivam importat.

8. Confirmatur: Similibus nominibus utimur ad